

Muistio

1.3.2022

VN/4507/2021
VN/4507/2021-MMM-147

MUISTIO – Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) työryhmän 10. kokous

Paikka ja aika: Teams-kokous 1.3.2022 klo 13.00-16.03

Paikalla: Jaana Kaipainen (pj), MMM (paikalla 13.00-14.00)
Tatu Torniainen (vpj), MMM
Marja-Liisa Tapio-Biström, MMM
Birgitta Vainio-Mattila, MMM (paikalla 13.00-14.00 sekä 15.11 eteenpäin)
Tuomo Kalliokoski, YM
Riikka Knaapi, MMM (15.11 asti)
Jaakko Nippala, MMM
Bettina Lemström, TEM
Jyri Inha, VM (14.55 asti)
Kristiina Lång, Luke (13.50 asti)
Heikki Granholm, MMM (15.42 alkaen)
Reetta Sorsa, MMM
Joel Järvinen (siht.), MMM (15.00 asti)
Anna Salminen (siht.), MMM (paikalla 15.08-15.49)
Tia-Maria Virtanen (siht.), MMM
Sofia Vikfors (siht.), Luke

Vierailevat asiantuntijat: Markku Saarinen, Luke
Hannu Salminen, Luke
Sanna Andersson, YM

Jaana Kaipainen toimi kokouksen puheenjohtajana kohdat 1-2b ja Tatu Torniainen kohdat 2c-5.

1. Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirja

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.04.

Tiedotettiin, että edellisen kokouksen muistio ei ole vielä valmistunut, joten se käsitellään yhdessä tämän kokouksen muistion kanssa seuraavassa kokouksessa. Puheenjohtaja kertoi suunnitelman aikatauluista. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman SOVA-raportti on tulossa työryhmälle kommentoitavaksi. Tieto-ohjelman yhteistyöryhmälle suunnitellaan järjestettävän maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman seurannan osalta työpaja maaliskuun lopussa.

Kaipainen kertoi kyseessä olevan hänen viimeinen kokouksensa työryhmässä ja kiitti jo tässä vaiheessa työryhmää yhteistyöstä. Jatkossa työryhmän puheenjohtajana toimii Heikki Granholm.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

2. Toimenpiteiden tarkasteluja

a. Turvepeltojen kosteaviljely ja vettäminen ilmastokosteikoiksi

Lång kertoi kosteaviljelystä ja ilmastokosteikoista. Turvepeltojen vettäminen ilmastokosteikoksi ja kosteikkoviljely eroavat siinä, että ilmastokosteikon luominen on lähellä ennallistamista kun taas kosteikkoviljelyssä tuotetaan biomassaa myytäväksi tuotteeksi. Kosteaviljelyssä pohjaveden korkeus on keskimäärin 0-22 cm vuositasolla ja toimenpiteen päästöpotentiaali on 0,2-1 Mt. Erityisesti kosteikkoviljelyssä tuotettavalle biomassalle pitäisi kehittää käyttökohteita. Kosteaviljely toimenpiteenä kannattaa käynnistää. Kovin tarkasti päästöjä ei pystytä vielä raportoimaan, mutta raportoinnissa voidaan käyttää IPCC:n päästökertoimia ja parhaillaan on paljon tutkimusta käynnissä, minkä ansiosta päästökertoimet tulevat tarkentumaan muutaman vuoden sisällä. Tämän hetkisen arvion mukaan kosteaviljelyn päästövähennys on 7-32 t/ha. Kosteaviljelyn ohjauskeinoina voisi toimia a) alueelliset kokeilut, joissa etsitään biomassalle käyttäjä ja tarjotaan biomassan tuottajille korvaus siirtymisestä kosteikkoviljelyyn, b) tarjouskilpailu parhaiden kohteiden valitsemiseksi ja c) tuen maksaminen eläintiloille kosteikkoviljelyyn kuivikkeeseen siirtymisestä. Vettäminen käytännöistä on julkaistu yleisopas ”Turvepeltojen vettäminen – käytännön ohjeita pohjaveden pinnan nostamiseen turvepelloilla” ja tarkempia ohjeita on tulossa lisää. Tutkittua tietoa ei ole maanomistajien suhtautumisesta kosteaviljelyyn, mutta kiinnostuksen uskotaan kasvavan hyvien esimerkkien myötä.

Ilmastokosteikon päästövähennyspotentiaali on 0,2 Mt. CAP:n myötä muodostuvien kokemusten pohjalta tätä toimenpidettä päästään kehittämään. Osaamista ilmastokosteikoista tulee kehittää tarjoamalla neuvontaa maanomistajille ja koulutusta ojitusasiantuntijoille. Maanomistajien suhtautumisesta tähän toimenpiteeseen ei ole tietoa, mutta ilmastokosteikkojen perustamista kannattaa edistää kokemuksen kartuttamiseksi ja pienen tavoitepinta-alan vuoksi. Muissa maissa kuten Alankomaissa, Irlannissa, Isossa-Britanniassa ja Tanskassa tehtyihin kosteaviljely toimenpiteisiin kannattaa tutustua tarkemmin ja olla yhteydessä.

Kosteaviljelyn 30 000 ha tavoitteesta kysyttäessä Lång totesi sen olevan realistinen. Työryhmässä keskusteltiin, että on tärkeää saada kosteaviljely toimenpiteet ja niiden vaikutukset näkyviin kansallisessa kasvihuonekaasulaskennassa. Lisäksi todettiin, että rajapinnat CAP:n kanssa tulee selvittää valtioneuvoston osalta. Kaipainen totesi, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan voidaan kirjata keskeiset tutkimustarpeet aiheen liittyen.

b. Jatkovapeitteinen kasvatustavoitus suometsissä

Saarinen kertoi jatkovapeitteisesta kasvatuksesta suometsissä. Pohjavesipinnan syvyys vaihtelee ja sen korkeutta tulisi optimoida riittävän puuston kasvun ja ilmastovaikutuksien välillä. Jatkovapeitteisessä kasvatuksessa on myös huomioitava vesistövaikutukset. Pohjavesipinnan korkeuden vaihtelu tulisi saada 30-40 cm vaihteluvälille.

Jatkovapeitteisyyttä voidaan toteuttaa säännöllisenä tai ryhmittäisenä puuston korkeudella, mutta epävarmuutta ilmenee siinä, kuinka paljon tai minkä muotoisia metsäaukkoja voidaan tehdä ilman vesistö- ja ilmastopäästöjä. Jatkovapeitteinen kasvatustavoitus soveltuu parhaiten ruoho- ja mustikkaturvekankaiden kuusivaltaisille korpiojituksille, joiden kokonaisala on n. 1,3 milj. ha. Siirtyminen jatkovapeitteiseen kasvatukseen vie aikaa ja vaatii useamman hakkuukierron. Tietopohja jatkovapeitteisesta kasvatuksesta on hyvä. Tuotos ja kannattavuus tiedot perustuvat simulointitutkimuksiin ja empiiristä tuotosdataa ei ole vielä saatavilla. Mitatun puutuotoksen osalta tietopohja ei ole vielä riittävä. Käytännön kokeilun edistäminen tutkimuksen rinnalla nähtiin hyväksi tavaksi edetä toimenpiteen kanssa.

Saarinen totesi, että jatkovapeitteiseen kasvatukseen suometsissä on helppo siirtyä ja sillä on merkittävät ilmastovaikutukset. Jatkovapeitteisen kasvatustavoituksen avulla voidaan hidastaa turpeen hajoamista ja poistamaan suurimmat päästöt synnyttävät ääripäät. Työryhmän keskustelussa nousi lisäksi esille, että jatkovapeitteisen kasvatustavoituksen edistämiseksi tulee huomioida osaamisen kehittäminen. Erityisesti metsänomistajia motivointi ja suunnittelun tekeminen houkuttelevaksi on tärkeää.

c. Kasvatusmetsien kasvattaminen tiheämpänä

Hannu Salminen kertoi kasvatusmetsien kasvattamisesta tiheämpänä ja kiertoaikojen pidentämisestä. Hiilensidontaa puutuotannon kasvatusmetsissä voidaan lisätä seuraavin keinoin a) pidentämällä kiertoaikoja, b) lisäämällä harvennusten lukumäärää kiertoajan kuluessa ja vähentämällä harvennusvoimakkuutta, c) suosimalla jalostettua viljelymateriaalia metsänuudistamisessa ja d) lisäämällä metsänlannoitusta. Erityisesti turvemaille tuhkalannoituksen ilmasto- ja ympäristövaikutukset ovat suotuisat, sillä lannoituksella lisätään kasvua pitkäkestoisesti ja voidaan korvata kunnostusojitusta.

Toimenpide tulisi kohdentaa männikköihin ja metsiin, joissa tuhoriskit ovat pienet. Lehtipuusekoituksen ja puustoisuuden lisääminen tulisi yhteen sovittaa kasvupaikoilla, joissa se on kokonaiskestävyyden kannalta suositeltavaa. Tietopohjaa tulisi vahvistaa vaikutuksien osalta tuottoon ja kannattavuuteen. Kiertoajan maltillinen lisääminen riskittömissä kohteissa noudattaen nykyisiä harvennusmalleja voidaan aloittaa heti ilman riskejä. Toimenpiteen ohjauskeinoja voisi toimia kompensatio metsäomistajille nettotulojen nykyarvon pienentyessä, koska hakkuut viivästyvät. Puutuotannon ja hiilensidontan yhteen sovittavien harvennusmalleja tarvitaan toimijoiden käyttöön. Minkä lisäksi tulisi kehittää osaamista tunnistaa kohteet, joihin tiheämpi kasvatus ja/tai pidennetty kiertoaika soveltuu ja ei sovellu. Monia metsänomistajia oletettavasti kiinnostaa kiertoajan pidentäminen ja tiheämpänä kasvatus. Toimeenpanossa tulisi erityisesti ottaa huomioon toimenpiteen kohdentaminen ja ohjauskeinojen toteutus.

Salminen esitteli metsien käsittelyskenaarioita perusskenaarion, tehostetun metsänhoidon skenaarion ja ilmastokestävän metsänhoidon skenaarion osalta. Työryhmässä keskusteltiin skenaarioiden määrittelyistä ja kuinka skenaariot sisältävät vakio-oletuksia ilmastomuutokseen suuruuteen ja tuhoihin liittyen, minkä vuoksi skenaario tarkastelua on karkeaa.

d. Hiilimarkkinoiden edistäminen

Torniainen kertoi hiilimarkkinoiden edistämisestä. Parhailaan valmistellaan informaatio-ohjausta ja kehitetään kriteereitä hiilimarkkinoiden toimeenpanoa varten. Lisäksi seurataan EU kehitystä hiilimarkkinoiden osalta. Kompensatioon liittyvät kysymykset todennettavuudesta, lisäisyydestä, pysyvyydestä ja todenmukaisuudesta kulkevat koko ajan valmistelun mukana. Hiilestä kiinni kokonaisuuden kautta rahoitetaan hiilimarkkinoihin ja kompensatioihin liittyviä tutkimus ja pilotointi hankkeita, minkä lisäksi selvityshanke talousvaikutuksista on käynnistynyt. Luonnonvarakeskuksen valmistama vapaaehtoisia hiilimarkkinoita tukeva tietopalvelu, joka toteutetaan verkkosivustona, avautuu näillä näkymin kesällä. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa on tarkoitus antaa kuvaus hiilimarkkinoiden ja kompensation toimintaympäristöstä, käynnistetyistä ja tulossa olevista toimenpiteistä ja tämän hetkisestä tilanteesta mahdollisuudet ja epävarmuudet huomioiden.

e. Metsäkadon ehkäisyn ohjauskeinot

Andersson kertoi metsäkadon ehkäisyn ohjauskeinoista kaavoituksen osalta. VAT ja kaavoitus voivat olla tehokkaita ohjauskeinoja metsäkadon ehkäisemiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslakia uudistetaan parhailaan. Vaikutusten arviointi tulee lisääntymään uudistuksen myötä rakennetun ympäristön osalta. Tietopohja vahvistetaan esim. eri käynnissä olevien hankkeiden avulla.

Työryhmässä todettiin, että tämän aiheen osalta jatketaan vielä keskustelua YM:n asiantuntijoiden kanssa tarkentavilla kysymyksillä.

3. Muut asiat

a. HIISI-jatkohanke sekä HERO-selvitys

Vainio-Mattila kertoi HIISI-jatkohankkeesta, jossa tarkoituksena on mallintamalla muodostaa uusi politiikkaskenaario huomioimalla syksyn 2021 budjettiriihessä hallituksen linjaamat uudet politiikkatoimet ja esittää näiden toimien päästövähennemät. Linjatut toimet koskivat kosteikkoviljelyä, kotieläinten päästöjen vähentämistä, ravinteiden kierrätystä ja biokaasua. HIISI-jatkohankkeen alustavat tulokset ovat käytössä 3.3.2022.

Salminen kertoi HERO-selvityksestä, jonka tavoitteena on laatia ohjelma, miten saavutetaan 29 % vähennys maatalouden kasvihuonekaasupäästöissä vuoteen 2035 mennessä siten, että maatalojen talous ei heikkene vaan vahvistuu. Selvityksessä kerätään maatalouden ilmasto- ja ympäristötoimenpiteet yhdeksi toimenpidekokonaisuudeksi, jossa määritellään tarkemmin päästövähennyspolku vuoteen 2035. Selvityshenkilönä toimii Heikki Lehtonen Luonnonvarakeskuksesta.

b. Seuraava kokous

MISU-työryhmän seuraava kokous on 15.3. klo 13-16.

c. Muut mahdolliset asiat

Ei käsiteltävää.

4. Ilmastolain edellytykset suunnitelman sisällölle

Granhlm kertoi ilmastolain uudistuksen vaikutuksista maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan. Uudistuksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa sääntelyn ohjausvaikutusta ja varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Päästövähennystavoitteet esitetään vuosille 2030, 2035, 2040 ja 2050, minkä lisäksi ilmastolain suunnittelujärjestelmää laajennetaan koskemaan maankäyttösektoria. Maankäyttösektorin nieluille ei ole asetettu määrällistä tavoitetta, mutta tavoitteena on nielujen vahvistaminen. Ilmastovuosikertomus toimitetaan lain mukaan eduskunnalle vuosittain. Uusi ilmastolaki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2022.

5. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.03.